

В статті розглядаються питання організації соціально-педагогічної роботи з дітьми-мигрантами в початковій школі США з метою попередження девіацій. Акцентується увага на важкій ролі школи як інституту соціалізації в профілактичній роботі, в частині в створенні толерантної освітньої середовища для дітей-мигрантів. Розкриваються особливості компенсаторного навчання в початковій школі.

Ключові слова: діти-мигранти, девіації, профілактика, початкова школа, США.

The problem of deviant behaviour, which most scholars understand as some actions violating the norms and rules adopted in society, has been the subject of scientific researches since ancient times, but nowadays it is becoming ever more acute in view of widespread deviant manifestations among juveniles (including pupils of primary schools) during the last decades. Besides, nowadays we have the new category of pupils with deviations – migrants. The problem of migration became one of the most urgent problems in the whole world including Ukraine. In Ukraine we have mostly the internal migration as a result of war in the east of the country though the cases of external migration are not very rare too. As a rule migration causes many problems for migrants and their children. They have difficulties in the field of adaptation and different educational problems. Very often they become delinquents. So, it's useful to learn the experience of preventive work with these children in other countries. In this context the experience of USA is very interesting. USA, being a multicultural society, has the unique experience of cultural interaction. So, children-migrants in USA and the most important peculiarities of preventive measures are the aim of our investigation. Both theoretical and empiric methods were used. It was revealed that in general, the emergence of juvenile deviations is influenced by a range of factors among which socio-economic (low standards of living, unemployment, social stratification, family crises); psychological and pedagogical (difficulties of adolescence, disadaptation, lack of educational work at school, family and other social institutions); medical and biological (genetic disorders, increased excitability, emotional instability, mental disorders). While dealing with deviant behaviour, one must combine punishment and preventive measures, whereas the latter should prevail. Prevention is a part of the education process at a comprehensive school. The prevention system in an educational institution should be presented in two forms: general early prevention involving all pupils and special prevention – difficult pupils who are vulnerable to deviations, which should be conducted in cooperation with law enforcement agencies and social institutions.

Key words: children-migrants, deviations, primary school, prevention, USA.

УДК [378:37.011.3-051]:37.091.33-027.22(71+410)(045)

DOI 10.31339/2413-3329-2019-1(9)-203-205

Нос Любов Степанівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів
orcid/0000-0002-1062-7558

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ: КАНАДСЬКИЙ ТА БРИТАНСЬКИЙ ДОСВІД

В статті розглядаються проблеми вдосконалення практичної підготовки студентів закладів вищої педагогічної освіти. Привернуто увагу до використання прогресивних ідей зарубіжного досвіду, зокрема, канадського та британського. Проаналізовано організацію та проведення педагогічної практики у канадських та британських закладах вищої освіти. Описано роботу Служби студентів бакалаврату, спеціального відділу, який займається організацією педагогічної практики в університетах Канади. Відзначено чітку організацію керування педагогічною практикою у британських університетах. Зроблено висновок про можливості використання зарубіжного досвіду для вдосконалення практичної підготовки майбутніх педагогів в Україні.

Ключові слова: педагогічна практика, блок практика, серійна практика, тьютор, ментор.

Постановка проблеми. В умовах реформування освіти вища педагогічна школа потребує внесення змін у систему професійної підготовки майбутніх фахівців. Сучасне суспільство потребує педагогів, здатних забезпечити молоде покоління не тільки якісними знаннями, але й навчити творчо використовувати їх у повсякденному житті, вміти самостійно здобувати і критично осмислювати необхідну інформацію. Важливе місце у цьому процесі займає питання вдосконалення практичної підготовки студентів, оскільки саме такий підхід забезпечує якісну підготовку майбутніх вчителів.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. Різні аспекти з проблем організації та проведення педагогічної практики розглядають науковці І. Бех, О. Біда, В. Бондар, М. Левченко, В. Луговий, Н. Мачинська, Н. Онищенко, О. Савченко, Л. Хомич. Зарубіжний досвід практичної підготовки майбутніх фахівців вивчають Н. Авшенюк, Н. Бідок, Ю. Кіщук, Л. Поліщук, Л. Пуховська, О. Ситник та інші. Як засвідчив проведений аналіз наукової літератури, проблема практичної підготовки майбутніх вчителів не знайшла належного науково-теоретичного та практичного вивчення.

Мета статті: розкриття особливостей організації проведення педагогічної практики у канадських і британських закладах вищої освіти та виявлення позитивних ідей запозичення зарубіжного досвіду.

Результати дослідження. Педагогічна практика є важливою складовою у процесі формування професійної компетентності та підвищення рівня педагогічної майстерності здобувачів освіти. Основною її метою у закладах освіти є формування у студентів умінь творчо використовувати в педагогічній діяльності науково-теоретичні знання і практичні навички, набуті в процесі вивчення педагогічних дисциплін; сприяння оволодінню студентами сучасними формами і методами організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти; виховання в них інтересу до педагогічної роботи, формування потреб систематично поповнювати свої знання та творчо застосовувати їх у практичній педагогічній діяльності [1, с. 647].

Успіх педагогічної практики, як зазначає Н. Онищенко, залежить від вибору базової установи, оптимальної реалізації найдосконаліших методів і прийомів роботи в конкретних умовах, методичного рівня і майстерності викладачів, які особистим прикладом активізують творчу самостійність студентів під час виконання завдань практики, допомагають формуванню сумлінного ставлення до роботи, відповідальності, цілеспрямованості [4].

Не можна не погодитись з думкою багатьох науковців, що педагогічна практика має бути безперервною. Про це також наголошено у «Концепції розвитку педагогічної освіти». Зокрема, прописано: «Для виконання цього ключового завдання обсяг практичної підготовки має складатися не менше 30 кредитів ЄКТС у

межах обов'язкової частини бакалаврських програм (починаючи з першого року навчання, у різних закладах освіти і різних класах (курсах)) і не менше 30 кредитів (включно з магістерським дослідженням) у межах обов'язкової частини магістерських програм (у різних закладах освіти і різних класах (курсах)). У разі реалізації освітніх програм за дуальною формою здобуття освіти обсяг практичної підготовки може бути збільшено за рахунок поєднання теоретичного навчання та практичної роботи, починаючи й другого-третього курсу бакалаврату. Практична педагогічна діяльність здобувача вищої або фахової передвищої педагогічної освіти під час навчання може бути врахована як практична підготовка. Не менше половини обсягу практичної підготовки має бути відведено для проходження виробничої практики із самостійним виконанням професійних завдань» [2].

У системі підготовки майбутнього вчителя, підкреслює Н. Онищенко, педагогічна практика забезпечує всебічний розвиток особистості студента, його ґрунтовну психолого-педагогічну підготовку; сприяє виробленню умінь та навичок професійної діяльності, розвитку комунікативних здібностей майбутніх учителів. Під час проходження педагогічної практики у студентів формуються конструктивні, комунікативні, організаторські та дослідницькі уміння та навички. Діяльність студентів у період педагогічної практики є аналогом професійної діяльності вчителя, вона організовується в реальних умовах роботи закладів освіти. У процесі педагогічної практики у студента є можливість певною мірою осмислити педагогічні явища і факти, закономірності та принципи навчання і виховання, оволодіти професійними уміньми, досвідом практичної діяльності [4].

Досвід показує, що в останні роки термін проходження практики у закладах вищої освіти (ЗВО), на жаль, скорочувався. Така ситуація негативно позначалася на готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності. Результати опитування студентів показували, що саме практичної складової їм не вистачає. Вирішення проблеми однозначно перебуває в площині оновлення змістового наповнення освітньо-професійних програм підготовки здобувачів освіти, у яких важливо збільшити питому вагу педагогічної практики. В умовах інтеграційних та глобалізаційних процесів доцільно посилити увагу до вивчення прогресивних ідей зарубіжного досвіду.

Важливою інформацією для пошуку нових підходів до вдосконалення організації педагогічної практики у ЗВО України є досвід Канади. Педагогічна практика в канадських університетах чітко спланована, побудована на принципах наступності, поступового ускладнення і рефлексії та узгоджена з базовими школами. Для студентів відділення «Початкова освіта», до прикладу, програма педагогічної практики охоплює три етапи. На першому, що починається у вересні, студенти відвідують школу один день на тиждень. Цей етап триває впродовж двох місяців і дає можливість майбутнім вчителям ознайомитися з умовами школи і переконатися у правильності вибору своєї професії. Розробники канадських освітніх програм передбачили поступове входження студентів у педагогічну діяльність. У навчальному плані визначені спеціальні дисципліни, які спрямовані на підготовку здобувачів освіти до проходження активної практики. Студентів залучають до відвідування районного ресурсного центру чи вчительського центру, (де зібрано дидактичні матеріали та навчально-методичне забезпечення для проведення уроків у школі) спостереження уроків учителів у різних класах, спостереження за роботою учнів одного класу у різних ситуаціях (у класі, спортзалі, на дитячому майданчику). Вони спілкуються з учителями та іншими працівниками школи, проводять індивідуальну чи групову роботу з учнями, розробляють і проводять фрагменти уроків (у малих групах чи в цілому класі), беруть участь у щотижневих семінарах з обговорення відвіданних уроків [3, с. 101].

Такий підхід позитивно впливає на формування у студентів інтересу до пошукової діяльності, до творчого вирішення поставлених завдань, дає змогу підготувати їх до педагогічної практики з урахуванням особливостей початкової школи. Майбутні

вчителі спочатку знайомляться з дітьми у позанавчальній діяльності, що сприяє ближчому знайомству з школярами, уможливило визначення індивідуальних особливостей дітей. Результати своїх спостережень студенти-практиканти використовують під час проведення уроків.

Зазначимо, що у канадських університетах налагоджено постійні зв'язки з учителями, системно здійснюється аналіз навчальних досягнень майбутніх фахівців та їхнього професійного вдосконалення з урахуванням інноваційних технологій. Поступове проведення педагогічної практики допомагає студентам поступово адаптуватися до школи, спостерігати за поведінкою учнів й розвивати вміння творчо діяти в різних педагогічних ситуаціях у взаємодії з ними. Позитивним є створення умов для проходження практики студентами у різних школах, що сприяє збагаченню їхнього досвіду різними підходами до організації навчання молодших школярів. Факультети освіти запрошують досвідчених учителів початкової школи (навіть пенсіонерів) на посади методистів для керівництва педагогічною практикою студентів.

Для організації педагогічної практики в університетах Канади створено спеціальні відділи. У провінції Альберта педагогічною практикою студентів займається Служба студентів бакалаврату, до якої входять декан факультету, один заступник декана, працівники підрозділу педагогічної, вчителі з місцевих шкільних округів і близько 100 університетських викладачів, які виступають посередниками між школами і факультетом. Учителів, яких залучають на факультет, обирають з числа кандидатів, які продемонстрували свою професійну майстерність у викладанні в початковій школі. Вони забезпечують успішне проходження практики студентами на території провінції Альберта. Окрім того, вчителі беруть участь у навчальному процесі на факультеті освіти університету. Їх залучають до викладання курсу «Організація навчального процесу в класі», який входить у навчальну програму вступного професійного курсу [3, с. 106].

Вартим уваги є використання комп'ютерних технологій, можливість роботи відеозаписи проведених уроків. Вагомим чинником успішного проходження педагогічної практики канадськими студентами є допуск випускників до сертифікації – отримання документа на право викладання у школі. На нашу думку, доцільно було б підсилити атестацію українських випускників закладів вищої педагогічної освіти звітом про переддипломну педагогічну практику.

Привертає увагу досвід Великої Британії. У програмі підготовки бакалаврів педагогічна практика займає 25% від загального навчального часу і включає блокпрактику (block) і серійну практику (serial) не менше, ніж у двох школах. Серійну практику студенти проходять двічі на тиждень протягом трьох років без відриву від навчання. Вона передбачає: ознайомлення з роботою в школі та освітнім процесом, вивчення особливостей класу, спостереження за роботою вчителя, опис спостережень у педагогічному щоденнику. Пасивна практика дає студенту можливість зрозуміти специфіку роботи в школі, вести спостереження організації навчального процесу, обмірковувати і робити свої висновки. Блок-практика проходить з відривом від навчання і триває 25 тижнів.

Британські студенти мають три види практики: ознайомча, стажувальна і виробнича. Безумовно, найважливішою є виробнича, оскільки «студент виконує повне навантаження вчителя: бере активну участь у різних видах педагогічної діяльності» [5].

Важливо відзначити чітку організацію керування педагогічною практикою, до якої залучені: 1) тьютор зі спеціального предмету, який несе відповідальність за рівень знань студентів із предметів їх спеціалізації; 2) предметний тьютор – це викладач, який несе відповідальність за рівень знань студентів в університеті й школі; 3) професійний ментор, який є працівником школи і відповідає за практику студента в школі; 4) предметний ментор, що є також працівником школи і надає допомогу студентам під час їх шкільної практики з предмета спеціалізації.

Цінним у досвіді Великої Британії вбачаємо «ідею тісного зв'язку між школою й університетом», яка затверджена урядовими документами. Система партнерства школи і закладів вищої освіти забезпечує розробку структури та змістове наповнення педагогічної практики. Такий підхід «забезпечує ліквідацію бар'єру між теорією та практикою, що дає змогу студентам реалізувати свої знання та відчуті себе в ролі вчителя» [5].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, результати вивчення позитивного досвіду організації і проведення педагогічної практики у канадських та британських закладах вищої освіти можуть бути важливою інформацією для пошуку нових

підходів для вдосконалення практичної підготовки майбутніх педагогів в Україні. Зокрема, ЗВО важливо вирішити питання щодо збільшення питомої ваги практики в освітніх програмах підготовки здобувачів освіти, налагодження тісніших партнерських відносин зі школами з метою переосмислення ролі наставників-вчителів, які мають вирішальне значення у практичній підготовці студентів

У подальшому плануємо здійснити аналіз прогресивних ідей зарубіжних науковців щодо розробки та введення нових освітніх програм у закладах вищої педагогічної освіти з урахуванням соціокультурних і етнічних особливостей студентів.

Список використаних джерел

1. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; голов. ред. В.Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
2. Наказ Міністерства освіти і науки України №776 від 16.07.2018 року «Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти». [Електронний ресурс]: Міністерство освіти і науки України. – Режим доступу: [https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti].
3. Нос Л.С. Підготовка вчителя в Канаді: теорія і практика: навч. посіб. / за ред. Н.Г. Ничкало. – Львів. – Бадікова Н. О., 2016, – 254 с.
4. Онищенко Н. Організаційно-методичні засади педагогічної практики в системі професійного становлення майбутнього вчителя / Н. Онищенко // Рідна школа. – 2012. – № 11. – С. 28–33.
5. Поліщук Л. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи в Англії в умовах євроінтеграції: метод. посіб. Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. – Житомир, 2010 – 121 с. [Електронний ресурс] Режим доступу: [https://core.ac.uk/download/pdf/12084001.pdf]

References

1. Kremen', V.H., ed., 2008. Entsiklopediya osvity [Encyclopedia of Education]. Kiev: Yurinkom Inter.
2. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy №776 vid 16.07.2018 roku «Pro zatverdzhennya Kontseptsiyi rozvytku pedahohichnoyi osvity» [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine No. 776 dated 16.07.2018 "On Approval of the Concept of Pedagogical Education Development"]. [online] Available at: https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-konceptsiyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti.
3. Nos, L.S.; Nychkalo, N.H., ed., 2016. Pidhotovka vchytelya v Kanadi: teoriya i praktyka: [Teacher Training in Canada: Theory and Practice]. Lviv: N. O. Badikova.
4. Onyshchenko, N., 2012. Orhanizatsiino-metodychni zasady pedahohichnoi praktyky v systemi profesiinoho stanovlennia maibutnoho vchytelya [Organizational-methodical principles of pedagogical practice in the system of professional formation of the future teacher]. Native school, 11, pp. 28–33.
5. Polishchuk, L. 2010. Profesiyna pidhotovka maybutnikh uchyteliv pochatkovoyi shkoly v Anhliyi v umovakh yevrointehratsiyi [Professional training for future teachers of elementary school in England under the conditions of European integration]. [online]. Zhytomyr: Ed. ZH DU named after I. Franko. Available at: https://core.ac.uk/download/pdf/12084001.pdf.

В статтє рассматриваются проблемы совершенствования практической подготовки студентов учреждений высшего педагогического образования. Привлечено внимание к использованию прогрессивных идей зарубежного опыта, в частности, канадского и британского. Проанализированы организацию и проведение педагогической практики в канадских и британских учреждениях высшего образования. Описана работа Службы студентов бакалавриата, специального отдела, который занимается организацией педагогической практики в университетах Канады. Отмечено четкую организацию управления педагогической практикой в британских университетах. Сделан вывод о возможности использования зарубежного опыта для совершенствования практической подготовки будущих педагогов в Украине.

Ключевые слова: педагогическая практика, блок практика, серийная практика, тьютор, ментор.

The article deals with the problem of students practical training formation in universities. It is noted that pedagogical practice is an important component in the process of the professional competence forming of future teachers. It helps students to consolidate and deepen theoretical knowledge and be ready to work independently at school. It is important to study foreign experience for finding new approaches to improving the training of future school teachers. To reveal the peculiarities of organizing pedagogical practice in Canadian and British higher education institutions and to identify positive ideas of borrowing foreign experience is the purpose of the research. The Canadian experience is important information for finding new approaches to improving the organization of pedagogical practice in the Ukrainian higher education institutions. Pedagogical practice at Canadian universities is clearly planned, built on the principles of continuity, gradual complication and reflection. It is consistent with the basic schools. The Canadian educators anticipate the gradual entry of students in the teaching process. The curriculum defines the special disciplines to help students to conduct the lessons at school. It should be noted that the Canadian universities have established regular contacts with school teachers. The academic achievements of future specialists are analyzed by their mentors. Special departments for the organization of teaching practice have been created at the universities of Canada. The author pays attention to the use of computer technology and the ability to record video lessons in the process of teaching practice. Special attention is given to describe British educators experiences. It is noted that pedagogical practice takes 25% of the total academic time and includes two kinds of practice (block and serial) in the bachelor's program. It is important to note the clear organization of pedagogical practice management in the UK. We consider it a positive aspect that students are suggested to complete their teaching practice in different schools, which enriches students with various approaches to education process organization. Results of the study dedicated to positive experience of pedagogical practice organization in Canadian and British higher education institutions present important information for searching new approaches to improve professional training of future school teachers in Ukraine.

Key words: pedagogical practice, block practice, serial practice, tutor, mentor.